

La transició energètica

L'evolució del consum d'energia al llarg dels segles ha mostrat un creixement constant i accelerat a causa del desenvolupament industrial i tecnològic, i ha posat en risc els recursos naturals i l'equilibri ambiental del planeta. A partir de la Revolució Industrial i especialment en l'era digital actual, el consum d'energia ha experimentat un augment constant a escala mundial, certament combinat amb l'ús creixent d'energies renovables,

com ara la solar i l'eòlica, però encara amb una dependència significativa dels combustibles fòssils.

La transició energètica és el procés de canvi progressiu per substituir l'energia d'origen fòssil per energia renovable i local, però també suposa un canvi profund en les maneres de produir, distribuir, gestionar i consumir col·lectivament l'energia, a més d'assegurar-ne l'accés a tothom, com a bé humà que és i segons la normativa actual de lluita contra la pobresa energètica.

Aquest procés de transició es va produir també en altres èpoques, com ara al s.XIX amb el pas de la fusta al carbó com a mitjà de producció d'energia o al s.XX del carbó al petroli. Tanmateix, allò que caracteritza la transició actual i la diferencia amb les anteriors és la necessitat de protegir el planeta Terra davant el canvi climàtic.

El canvi climàtic: el gran repte mediambiental en l'actualitat

Des de fa uns anys estem experimentant un ràpid escalfament global causat per les activitats humanes, principalment la crema de combustibles fòssils que generen gasos d'efecte hivernacle. En aquest sentit, el sector elèctric té un paper clau per assolir el propòsit fixat a l'Acord de París de l'any 2015, en el qual es va establir un límit d'augment de temperatura d'1,5 °C i la descarbonització de l'economia a través de la transició energètica i altres sistemes.

La sostenibilitat i la neutralitat climàtica són uns dels punts clau a treballar per a la majoria de països. No obstant això, només alguns es poden considerar realment pioners a adoptar marcs legals per a la transició energètica. És el cas de Dinamarca, per exemple, on destaca el seu pla per reduir el 70% de les emissions de gasos amb efecte hivernacle abans de l'any 2030 i espera esdevenir un país neutre en aquest tipus d'emissions. Altres casos serien Suècia i Finlàndia, que són precursors històrics de polítiques climàtiques que aposten pel desplegament de les energies renovables i l'abandonament total dels combustibles fòssils.

Energies renovables

Les energies renovables són un tipus d'energies derivades de fonts naturals que arriben a refer-se més ràpidament del que es poden consumir. Per contra, els combustibles fòssils són considerats energies no renovables, ja que triguen molts anys a formar-se. A

9. Transició energètica

més a més, aquests en cremar-se provoquen l'alliberament de gasos d'efecte hivernacle, majoritàriament CO₂.

*Segons el Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (GICC o en anglès IPCC), la substitució de les tecnologies fòssils per les renovables permetria **eliminar el 20% de les emissions globals d'efecte hivernacle.***

Per fer front a l'emergència climàtica actual, a la Conferència de Nacions Unides sobre Canvi Climàtic del 2023 (coneguda com a COP28) es va acordar triplicar la potència de renovables al món per a l'any 2030, especialment l'energia solar fotovoltaica i l'energia eòlica. Tot i això, la Comissió Europea ha actualitzat aquest objectiu de renovables, augmentant la seva ambició a causa del conflicte d'Ucraïna i de la crisi del gas.

Quin percentatge d'aquestes energies s'utilitza a Catalunya?

La Prospectiva Energètica de Catalunya a l'horitzó 2050 (PROENCAT 2050) defineix les estratègies necessàries en els àmbits de l'estalvi, l'eficiència energètica i d'un sistema de generació d'energia 100% renovable que preveu **una cobertura amb renovables del voltant del 54% de la demanda elèctrica el 2030**. Tot un repte si tenim en compte que **l'any 2023 la xifra va ser del 13,6%**, segons l'Observatori de les Energies Renovables de Catalunya.

Situació a curt i llarg termini de la transició energètica a Catalunya

A Catalunya és necessari fer un pas endavant en la transició energètica, ja que la situació de paràlisi i l'endarreriment de renovables situa Catalunya en desavantatge competitiu, per la manca d'energia renovable per abastir els seus consums. Per tal de solucionar aquesta situació, són necessaris projectes solars i eòlics per tot el territori, cal omplir les teulades de les llars i les indústries de panells solars i també abordar projectes energètics transformadors com l'energia eòlica marina o les centrals hidroelèctriques reversibles, que permetin avançar de forma ràpida cap a una economia descarbonitzada.

És inevitable que aquesta implantació de les energies renovables provoqui canvis en el territori, i que generi reticències i dubtes allà on s'ubiquen les instal·lacions. La transició energètica ha de poder adaptar-se a la geografia del país, però per tal que no es quedi enrere en la seva descarbonització energètica, el Pla

9. Transició energètica

Territorial Sectorial de les Energies Renovables ha de guiar Catalunya cap a l'acceleració d'aquesta implantació.

Un parc eòlic o solar pot ser revertit en cas que apareguin noves tecnologies, però l'emergència climàtica és irreversible.

El decreixement energètic com a aliat

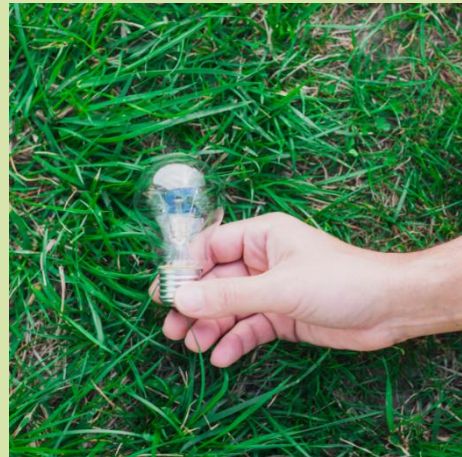
El concepte de decreixement és una teoria econòmica nascuda als anys setanta. A grans trets, el seu objectiu és la reducció de les economies pel que fa a la seva utilització de recursos naturals, anteposant el benestar de la població i el planeta als beneficis econòmics.

També es pot definir com una idea que critica el sistema capitalista global que persegueix el creixement a qualsevol preu, cosa que provoca l'explotació humana i la destrucció del medi ambient.

El decreixement significa transformar les societats per garantir la justícia ambiental i una bona vida per a tothom dins dels límits planetaris. La idea d'aquest model és que aplicant polítiques de decreixement, les economies puguin ajudar-se a elles mateixes, els seus ciutadans i el planeta fent-se més sostenibles, i així aconseguir reduir les emissions de CO₂ de manera més efectiva que amb les estratègies alternatives de creixement econòmic.

Alguns economistes creuen que és l'única via de reduir radicalment el nostre consum global de recursos i salvar el nostre planeta.

En aquest sentit, el decreixement energètic és clau per tal de frenar l'escalfament global dins del límit de +1,5 °C respecte els nivells preindustrials.

És evident que les energies renovables són una de les eines per afrontar l'actual crisi mediambiental, però no es pot obviar que les tecnologies de renovables depenen íntegrament de l'explotació de recursos naturals necessaris per a la seva construcció i ubicació. Per això, els experts adverteixen que no és possible electrificar la totalitat de les activitats industrials i afirmen que les energies renovables no poden abastir les mateixes necessitats d'energia actuals proporcionades pels combustibles fòssils.

Amb dades de 2022, el sector domèstic, el transport i la indústria van comportar un consum d'energia del 14,6, el 38 i el 32 % a Catalunya, respectivament. Aquests dos últims són els àmbits prioritaris on cal concentrar les accions de decreixement i reduir les activitats